

Ko te rā tū tēnei.

Ko te Rātū tēnei. Ko taku rāwhānau. Ko au, ko Elvis me Charles Dickens i whānau mai i te rā nei. Ia tau, ia tau, ka kī mai taku pāpā, “he rongonui rawa rāua. Ka rongonui tētahi mō te ruirui humu me tētahi mō te tuitui kupu.” Me te kata ki a ia anō. Ko tēnei te wahanga o te tau, e tino puta mai nei ngā hihirā. Ka pakapaka te papa, ka pikopiko ngā tipu. Ākuanei, ka haere ngā tamariki o te kura ki te puna kauhoe. Heoi, i tēnei rā, ka haramai taku māmā, tiki mai ai. Kua haere māua ki te papa rererangi mō te taenga mai o taku koro. Auē te koa. Kua whākī atu ki aku hoa katoa me taku whakahīhī i taku waimārie, me ta rātou mahunga e hāhā mai rā.

Ka aroha nui au ki taku koro. I ngā wā katoa, ka tae mai ia me ōna pūkoru e kī ana ki ngā rare, ngā rare kua tangohia i te ipu kua kawea mai e te tutei waka rererangi. Ā, ko te nuinga o te wā, mau ai tōna hutu mārena, i mau tutahi ai i tana rā moe i ngā tau 55 i mua. He pākākā te tae o te hutu me tana pōtae, ā, he kaitara te hanga. I tēnei rā, ka karapotia te rā ki te āwheo rā, ko te marangai mai uru ka rangona. I ngā pae maunga ngā iorangi e huihui mai rā. He āwhā kua tata mai. Ka pēnei te ao, ka rere te mauri.

Hāunga ngā hau, i rangona te mahara o Māmā, e mahara ana mō te taenga mai o Koro. Heoi, kāore i mōhiotia, inā mahara ia ki te taunga haumarua o Koro, ki te puehu e tutū ai i tōna taenga mai rānei. Ka rangona ai te hāruru o tētahi waka i te rangi, ka pāorooro mai. He orooro autai mehemeha nei tōna rongonga i rō ruma kati kē. Piki ana māua ko Māmā i te arapiki ki te pourewa tirohanga e kite ai i ngā rererangi. Kua wehi katoa au i te taenga mai o taku koro i tētahi waka rererangi. Kapakapa ana te manawa i te waka e rere iho ana. Ka tau te waka, ka tatari ki te wā poto, i tīraha haere ai ngā uruuru, kātahi ka tū. Ka huri te kakau i te tatau matua me te tatangi, ka huakina. Ka panaia mai te arapiki ki te tatau, ā, nā te tutei te arapiki i hono ai, ka nunumi atu ia i te puku o te waka rā, ka puta mai ai te kanohi o Koro me tōna hutu pākākā e kore rawa nei e māhūe atu i te tirohanga kanohi. Tū ana a Koro i te putanga, ko tōna pōtae ki tētahi ringa, me tōna aikihā purū ki tērā atu e ūkui atu rā i te werawera i tōna rae. Ka heke haere ia ā, ka heke hoki māua ko Māmā. Me taku koa e oma tere atu ki te kēti, kite ai i te hari o tōku koroua. Ehara! Ka pao kē tōna kanohi.

Ka āta hamumu noa a Koro i te kihi manuhuri a Māmā, te kihi ōkawa nei. Ka homai ngā rare me te rūrū ōku makawe ānō he kurī au i tana pāmu. Ka tere hoki mai ōku maumahara i te kī taurangi o taku kuia, “ka werawera te hoihō me te tāne, ka kōuraura te pūāwai me te wahine”.

I taua wā, kāore au i paku mārama ki tōku kuia i kōrero rā, otirā, i a au e tiro whakamuri mai rā, e mārama ana te kite, i te kōrero ia mō taku koro me te mamae e pūpuri tonu ana. Kua piere te ngākau i tō rāua wehenga. I taua wā rā, kua rae ki te rae, ā, kua riri noa atu, kua riri noa mai. A, nā wai rā, ka pau te riri, heoi, ka mau tonu ngā nawe i te puku. I ētahi wā, ka rongong tonutia e mātou ngā tamariki i te riri o Pāpā me te hanga hōhā rawa o taku kuia. Heoi anō, kāore i pērā a Koro. He tangata kī tahi ia, ā, me he kukupa ia i te rangi, ka kore e tino rangona tōna reo, engari, ka tino rongong i ngā wā ka tata mai, ā-tinana nei. He hanga e kore e taea te karo atu, ka wana rawa taku koroua.

E rua noa ngā kīngā nā Koro ka mahara ake tonu nei, “Kia whakamutu katoatia ngā kai i tau pereti” ka tahi. Ka rua, “kia kaha koe, e tama, ki te whai i te mātauranga, ki reira koe e whai oranga ai”. I ngā wā i noho tahi rā māua ko Koro, kōrero tahi mai rā, ka mutu pea i taku aroha ki a ia. Heoi, i ngā wā e kauhau mai ana ia mō ngā tōrangapū o te wā, kāore rawa au i rata. Ka puta noa mai te mamae me te riri ki ngā iwi o te motu, me āna kī taurangi, me āna kī e takahi ana i te mana o te tangata.

I a mātou e hoki atu ki te kāinga, ka whakakāngia te reo irirangi e Māmā. “Nau mai ki Te Pūrongo o Te Pouputanga o Te Rā”, i karanga mai rā me te reo ōkawa ānō nō Ingarangi tonu. “Inānahi, i tae mai ai te rongong, ka whakahoki atu te Kāwanatanga i ētahi whenua i Takaparawha ki a Ngāti Whātua, inā whakautua \$200,000 e te iwi”. Ka kite au i te kanohi o Māmā, e whero haere ana. “E kī ana te tira porotehe e whakatumatuma ana i Takaparawhā, ‘E kore rawa mātou e nuku i tō mātou whenua tīpuna’...” ka panoni a Māmā i te teihana, “By the rivers of Babylon, where we sat down...”, ā, ko Boney M, e waiata kē ana me te oro mīere nei.

Ka whakatūwhera i taku wini, tiro atu ai ki ngā pārae pāmu e rere atu i te pānga karu mai. Ka tiro ki ngā hīpi pāraone i ngā whīra moremore. Kua kore te ua i heke i ngā marama maha, ā, ka kōraha haere te whenua. Ka pātai haere a Māmā, “I pēhea tō rerenga mai, Koro?” “Āe, he pai” tana whakautu, ā, ka ngana anō a Māmā, “kei te pai te whānau nā i Tamaki Makaurau?” “Āe, he pai rātou.” Ka ngū te waka. Ka tīmata a Māmā ki te pātai mai mō te kura, ka pēhea ngā kaiako, ōku hoa tauira me ngā kaupapa ako o te wā me aku whakautu poto hoki, “Āe, he pai ērā”, “Āe he pai tērā”. Ka whero anō tana mata, engari, ka mutu ngā pātai hūiki, ka ngū anō te waka.

“Mā Rāpata Māratūnara e whakatika i aua nanakia rā e whakatumatuma ana ki te kore noa iho” te kī ohore mai a Koro. Ka kōrero tonu mai, “E kī, e kī, ka pakia e rātou te ringa rangimārie o te Kāwanatanga. Ko aua kai a te kurī ērā”. Ka rongu au i te riri o Koro, he ōrite ki te riri o Pāpā me ngā wā ka hōhā rawa taku kuia.

Ka tae ki te kāinga, ka puta i te waka, ka whakatau i a Koro, kātahi ka kai. Ā muri i te tīna, ka tukuna mātou ngā tamariki ki waho. Ko tāku ko te pahikara atu ki te kōawa o te tāone ki tērā atu taha o ngā rārangi tereina. I a au e wehe atu ana i te kura i te ata, i rangona ai te rongu ka hui ngā tamariki i tō mātou kōawa i te rangi nei. I taku taenga atu, ki kō rā ngā tamariki maha e whakaemiemi ana, e hūrei ana. Ā, ko te kaunihera tērā i kerī atu ai i ngā otaota i te kōawa kia kaua ia e waipuke i te wā, e heke noa mai te ua. Ka mutu, i te taha o ngā pūkei paru me ngā pūkei otaota, ko ngā tuna maha e oriori ana. Nā, ko ētahi he pīki whara. Ko ngā tamariki ka mau wero, mau kō, mau patu kirikiti e patupatu haere ana i aua tuna. Ko ngā mea mate, mate haere rānei, ka pakapaka haere i ngā hihirā, maroke haere ai. Ka haunga te wāhi rā i ngā tūpāpaku tuna. Ka haurangi ngā tamariki i te mahi rau patu, ka haurangi rawa.

Kua hōtoke. He kāpua kōpurupuru kua kapi katoatia i te rangi. Kua tau noa te anuanu matao. Ā kō ake nei, ka rere mai te marangai mai tonga. Ko māua ko taku tino hoa e hikoi haere ana i te taha o tō mātou kōawa. Kāore he otatota o roto, kāore kau he aha o roto, hāunga i te wai me ngā pūtangitangi e kē ana i raro i ngā Wīrau tahanga. Kua mū te ao, ko te mauri kua tau. Ka pāorooro tētahi reo i taku whatumanawa, “He māori te whenua, me māori te reo me ōna tikanga, ka tika”.